

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Мектепке дейінгі жастағы баланың жеке тұлғасының қалыптасуына отбасының әсері.

ЖАРИЯЛАНДЫ
25.09.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/182626/>

Куланбаева Гулжанат Уйкасовна

*Лауазымы тәрбиеші**Ақтөбе облысы**№7Арман бөбекжай балабақшасы*

Кіріспе

Мектепке дейінгі кезең – баланың бүкіл болашақ өміріне бағыт-бағдар беретін аса маңызды уақыт. Бұл шақта бала тек тілдік, ойлау, қимыл-қозғалыс дағдыларын дамытып қана қоймайды, сонымен бірге мінез-құлқының, моральдық құндылықтарының, адамгершілік қасиеттерінің алғашқы негізін қалыптастырады. Жеке тұлғаның іргетасы дәл осы шақта қаланатыны белгілі. Осы тұрғыдан отбасы – ең алғашқы әрі ең ықпалды әлеуметтік орта. Әке мен ананың, бауырлар мен жақын туыстардың қарым-қатынасы бала үшін өмірлік мектеп болып саналады. Сондықтан да отбасының тәрбиелік ықпалы әрбір баланың болашақтағы орны мен мүмкіндігін айқындайды.

Негізгі бөлім

1. Отбасы – алғашқы тәрбие ошағы

Отбасы – баланың ең алғашқы әлеуметтік институты, өмірге келген сәттен бастап оны қорғап, тәрбиелейтін орта. Анасының мейірімі – жүрегіне жылылық ұялатып, сенім сыйласа, әкесінің қамқорлығы – өзін қауіпсіз сезінуге негіз болады. Ата-ананың баламен қарым-қатынасы неғұрлым мейірімді әрі жылы болса, соғұрлым бала өзін бағалай білетін, өзіне сенімді тұлға болып өседі. Ал егер отбасында дау-жанжал жиі орын алып, сыйластық жетіспесе, бұл баланың ішкі әлеміне кері әсерін тигізіп, тұйық, қорқақ немесе агрессивті мінездің қалыптасуына себеп болуы мүмкін. Демек, отбасы – тұлға дамуының алғашқы мектебі.

2. Ата-ананың өнегесі – баланың айнасы

Баланың бойында қалыптасатын әдет-қылықтардың басым бөлігі ата-ананың іс-әрекетіне еліктеуден туындайды. Мектепке дейінгі жастағы бала үлкендерді бақылап, олардың сөздерін қайталап, іс-әрекетін көшіреді. Сондықтан әке-шешенің мәдениетті сөйлеуі, бір-біріне құрметпен қарауы, бос уақытын тиімді өткізуі, еңбек етуге ынтасы – барлығы баланың санасына сіңеді. Егер ата-ана кітап оқуға уақыт бөлсе, бала да білімге құштар болады; егер ата-ана үнемі дауласатын болса, бала да дөрекі мінезді бойына қабылдауы ықтимал. Сол себепті ата-ананың әрбір қадамы, айтқан сөзі бала үшін айна іспетті.

3. Отбасы құндылықтары - тұлғалық дамудың негізі

Әрбір отбасының өз дәстүрі, салт-санасы, қалыптасқан құндылықтары бар. Мәселен, дастарқан басында үлкенге құрмет көрсету, отбасылық мерекелерді бірге атап өту, бір-біріне көмектесу сияқты әрекеттер – баланың өмірлік ұстанымын қалыптастырады. Отбасында адалдық, еңбексүйгіштік, жауапкершілік дәріптелсе, бала да осы қасиеттерді бойына сіңіріп өседі. Ал егер ата-анасы еңбекке мән бермесе немесе уәдесін жиі бұзса, балада да жауапсыздық әдеті пайда болуы мүмкін. Сондықтан отбасы құндылықтары – тұлғалық дамудың берік негізі болып табылады.

4. Психологиялық қолдау мен қарым-қатынастың рөлі

Бала өзін түсінетін, қолдайтын, әрдайым тыңдауға дайын ортада ғана еркін дамиды. Жылы сөз, дер кезінде айтылған мадақтау немесе қолдау – баланың эмоциялық әлемін байытып, өзіне деген сенімін арттырады. Ал тым қаталдық, жиі жазалау, көңіл бөлмеу баланың психикасына зақым келтіруі мүмкін. Баланың қателесуге де құқығы бар екенін түсіну, оған дұрыс жолды көрсетіп, сенім арту – ең маңызды тәрбиелік қадамдардың бірі. Отбасы ішіндегі ашық әңгіме, сыйластыққа негізделген қарым-қатынас – болашақта баланың адамдармен тіл табыса білу қабілетіне тікелей әсер етеді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі жастағы баланың жеке тұлға болып қалыптасуында отбасының орны ерекше әрі шешуші мәнге ие. Отбасы – баланың өмірге қадам басқан алғашқы ортасы, онда алған тәлім-тәрбиесі оның болашағына бағдар береді. Әке мен ананың сүйіспеншілігі мен қамқорлығы, ата-бабадан келе жатқан дәстүрлер мен құндылықтар – баланың бойына ізгі қасиеттердің енуіне себепші болады.

Отбасындағы мейірім мен махаббат баланың жүрегін жұмсартып, өзгелерге жанашырлықпен қарауға үйретеді. Ал ата-ананың үлгісі – адалдық, еңбекқорлық, әділдік пен жауапкершілік сияқты асыл қасиеттерді меңгеруге жол ашады. Жанұядағы сыйластық пен бірлік баланы ынтымақтастыққа, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсетуге баулиды. Бұл қасиеттердің бәрі баланың болашақта қоғамға пайдалы, мәдениетті, адамгершілігі жоғары азамат болып қалыптасуына ықпал етеді.

Сондықтан әрбір ата-ана өз баласына тек материалдық тұрғыдан ғана емес, ең алдымен рухани қолдау көрсетуге, оның жан дүниесін байытуға күш салуы қажет. Балаға сенім артып, дұрыс бағыт беріп, өнегелі өмір сүрудің үлгісін көрсеткен отбасы – болашақ ұрпақтың бақыты мен елдің жарқын болашағының кепілі. Баланың жүрегіне сіңген ізгі тәрбие мен жылы сөз – оның өмірлік жолын жарықтандыратын мәңгілік шамшырағы болмақ.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.